

אור אדום, אור צהוב

שגרת חשיבה שממקדת תלמידים בחקר האמת

1. זהו מקור או טווח של חוויות לחקירה, למשל מדור הדעות בעיתון, נאום פוליטי, מאמר מדע פופולרי, שמועות ממגרש המשחקים.
 2. תלמידים מחפשים שם "אורות אדומים" ו"אורות צהובים" – רגעים מסוימים המעמידים את האמת בסימן שאלה, כמו הכללות גורפות או אינטרסים ברורים.
 3. אספו את הבחנות התלמידים. ערכו רשימה של נקודות מוגדרות המסומנות "א" (אדום) או "צ" (צהוב). בקשו מתלמידים לזהות "תחומים אדומים" ו"תחומים צהובים" – אזורים שלמים שנוטים להתמלא באורות אדומים או צהובים. כתבו אותם על הלוח במעגלים.
 4. הציגו את השאלה: מה למדנו על סימנים מסוימים שעשויים לאותת על אמת בעייתית? מה למדנו על אזורים שיש להישמר מפניהם?
- "אור אדום, אור צהוב" מזהה רק מקומות שבהם האמת מוטלת בספק. ייתכן שתמצאו להמשיך אל שגרות אמת אחרות, כדי להתעמק עוד יותר בכמה מן הסוגיות.

מטרה: למה להשתמש בשגרה הזו?

במהומת חיי היומיום, רגעים הדורשים חשיבה מעמיקה יותר נוטים להיעלם מעין. תלמידים צריכים ללמוד לראות אותם. שגרה זו ממקדת את מבטם של התלמידים בסימני שאלה המרחפים מעל ערכי האמת של עניינים שונים, וכן באזורים אדומים ואזורים צהובים טיפוסיים, שסימני שאלה כאלה מרחפים מעליהם בקביעות. לבניית הרגישות מומלץ לעשות שימוש תכוף בשגרה הזו, בדרכים שונות במכוון.

יישום: מתי והיכן אפשר להשתמש בשגרה?

בכל מקום שבו עשויים להופיע סימני שאלה מעניינים: טקסט שעשוי לטעון טענות מפוקפקות, העיתון היומי, החדשות בטלוויזיה, נאומים פוליטיים, סיפור מסתורין, הוכחה מתמטית שעשויה להתאפיין בחולשות, פעילויות ושיחות במגרש המשחקים, חיי המשפחה, מדע פופולרי, התנהגויות שעלולות להיות מסוכנות, ביקורת עצמית על כתיבה, וכן הלאה. עבור נסיבות חוץ-בית-ספריות תלמידים יכולים לנהל רישומים במהלך יום או שבוע. אזורים אדומים טיפוסיים הם מדור הדעות בעיתונים, נאומים פוליטיים, ויכוחים במגרש המשחקים – כי אורות אדומים רבים כל כך נדלקים שם. המקור צריך להיות גדול מספיק כדי שאפשר יהיה להקדיש לו זמן מה – כמו פרק בספר או מעקב אחר שמועות במשך ימים אחדים. כך יצטרכו התלמידים לשמור על ערנות מתמשכת וכך לתרגל את מיומנויות ההבחנה שלהם באמיתות מפוקפקות.

השקה: טיפים לתחילת השגרה ושימוש בה

הסבירו ש"אורות אדומים" הם רגעים מסוימים שבהם מרחף סימן שאלה מעל האמת, למשל במקרים של קביעות גורפות, טיעונים חד-צדדיים, אינטרסים ברורים וכן הלאה. אורות צהובים הם גרסאות מתונות יותר של אותו הדבר. באופן טבעי, תלמידים עשויים להתווכח ביניהם בשאלה מה אדום, צהוב או ירוק במקרים מסוימים. תנו לתלמידים להסביר בקצרה את הסימנים ואת נימוקיהם, אבל השגרה נועדה בראש ובראשונה לאיתורם של סימני שאלה אפשריים. הדרך האמיתית לחקור חלק מן האורות האדומים או הצהובים החשובים יותר היא להתעמק בסוגיה באמצעות שגרת אמת אחרת.